

Popularnonaukowe streszczenie projektu

W niniejszym projekcie badawczym zostanie postawione pytanie: w jaki sposób łączyć rozwiązania procesowe tak by proces karny był wewnętrznie spójny. Zostanie podjęta próba przedstawienia kryteriów tej spójności. Określony model procesu karnego możemy postrzegać jako układankę. Składa się on z różnych instytucji procesowych, które stanowią jego elementy. Jeśli na model składają się elementy poukładane w spójną całość, to wyjęcie, lub dołożenie elementów spoza tego modelu może spowodować, że nie będzie on funkcjonował skutecznie jako całość. Należy zapewnić, by wszystkie elementy do siebie pasowały. W czasie realizowania projektu zostanie dokonana analiza oddziaływania poszczególnych rozwiązań procesowych na siebie nawzajem, jak i rezultatów ich wspólnego istnienia, a także tego, czy to współistnienie nie neguje lub nie zmniejsza korzystnego oddziaływania jednego z rozwiązań – czyli ich kompatybilności.

Analiza kompatybilności instytucji procesowych jest niezbędna dla oceny słuszności przyjmowania określonego kształtu danej instytucji procesowej, czy nawet całego modelu procedury karnej. W obliczu licznych, a zarazem radykalnych zmian procedury karnej w Polsce jak najbardziej zasadne jest analizowanie, jakie w istocie instytucje procesowe powinny ze sobą współistnieć, a jakie nie powinny – i jakie będą rezultaty wprowadzenia tych ostatnich dla praktyki. Niniejszy projekt badawczy może też być uznany za przyczynek do poszukiwania swego rodzaju modelu „optymalnego” procedury karnej. Każdy z systemów prawnych go poszukuje. Można pesymistycznie zauważyć, że wieczny stan reformy i dokonywanie zapożyczeń z obcych systemów prawnych są rezultatem ciągłego niezadowolenia z obecnego stanu rzeczy i przekonania o permanentnym kryzysie wymiaru sprawiedliwości. Optymistycznie zaś – że trwa poszukiwanie złotego środka między efektywnością wymiaru sprawiedliwości a jego gwarancyjnością. Jednak zawsze, kiedy osiągnięcie tego „złotego środka” wydaje się możliwe – ten ciągle umyka – bowiem proces karny musi nadążyć za zmieniającym się społeczeństwem, a także za wymaganiami ponadnarodowych szczebli legislacji.

Badania będą prowadzone na podstawie istniejących w różnych państwach rozwiązań. Analizie zostaną poddane wybrane rozwiązania przyjęte w niektórych państwach reprezentujących trzy modele postępowania karnego: przykładem modelu ściśle kontradyktoryjnego będą Stany Zjednoczone Ameryki oraz system prawny Anglii i Walii, a także Irlandii. By przedstawić typowe cechy modelu kontradyktoryjności ograniczonej zostaną omówione rozwiązania istniejące w Polsce i Niemczech, a by przeanalizować te charakterystyczne dla modelu kontradyktoryjności zwiększonej – Włochy oraz Polska w okresie między 1 lipca 2015 r. a 15 kwietnia 2016 r. Zostanie zbadane, jakie uwarunkowania sprawiają, że niektóre rozwiązania procesowe działają lepiej wśród innych rozwiązań: np. czy przerzucenie odpowiedzialności za przedstawianie dowodów na rozprawie na strony powinno być związane z brakiem akt sprawy dostępnych dla sądu przed rozprawą, czy też sąd powinien dysponować aktami sprawy przedstawionymi przez obie strony, a może tylko przez prokuratora. Innym pytaniem zadaniem w projekcie będzie zbadanie, czy przerzucenie tej odpowiedzialności na strony będzie skutkowało niemożnością oparcia rozstrzygnięcia sądu na prawdziwych ustaleniach faktycznych. Naturalnie, te wszystkie pytania i porównywane rozwiązania procesowe będą usystematyzowane i doprecyzowane w ten sposób, by badania nie były chaotyczne i przypadkowe. W badaniach podjęty zostanie również wątek tego, czy można zbudować spójny model procesu karnego z elementów pochodzących z różnych tradycji prawnych: elementy modelu ściśle kontradyktoryjnego wprowadzić na fundament modelu inkwizycyjnego?

Rezultatem przeprowadzonych badań ma być opracowanie w miarę uniwersalnych kryteriów, które sprawiają, że proces karny może funkcjonować w sposób spójny i koherentny. Będzie to też próba wyjaśnienia, dlaczego dwa lub więcej rozwiązań procesowe powinny współistnieć (lub nie powinny) w danym środowisku prawnym i w danym systemie prawa, jak również analiza konsekwencji wprowadzenia określonej instytucji procesowej dla innych funkcjonujących w danym modelu postępowania karnego instytucji.